

GIEE

18 de novembre de 2022

La comprensió del significat d'inclusió

Climent Giné

Professor emèrit. Blanquerna - Universitat Ramon Llull

Guió

1. Presentació
 2. Aspectes clau en la comprensió de la inclusió educativa.
-

1. Presentació

Paradoxa:

- a) Des de l'any 1984, s'obren les escoles a l'alumnat amb problemes en el seu desenvolupament. La legislació és clara respecte la inclusió educativa; s'han dut a terme infinites accions de formació dins i fora dels centres ...
- b) La realitat és que la major part de CEE de Catalunya tenen més matrícula aquest curs.

Es constata una **escletxa entre la norma i la realitat; entre el què sabem i les pràctiques**, que ens porta a pensar que certament no s'acaba d'entendre la inclusió educativa.

2. Aspectes clau en la comprensió de la inclusió educativa

- Una qüestió de drets.
- El valor de l'entorn.
- “Desconstrucció” del diagnòstic.
- Pensar en tota l'escola, tots els alumnes en la seva diversitat.
- Promoure la participació i èxit de tots els alumnes a l'aula.
- Transformar el rol de l'especialista.

-
- Lideratge, coordinació, innovació.
 - Acompanyar les famílies.

1. La inclusió educativa és una qüestió de drets

Convenció Internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat (NU, 2006; art.24); ratificada per Espanya el 2008.

- Darrere d'una norma (lleí, decret, acord internacional) hi ha la salvaguarda d'un dret d'una persona i/o un col·lectiu.
- Implica comprometre la nostra actuació amb els drets i dignitat de tots els infants i joves.
- El respecte pels drets, no és discrecional.

-
- Els drets obliguen tots els actors (administració, centres, organitzacions i societat).

(LEC, 2009; Decret 150/2017; LOMLOE, 2020).

2. El valor de l'entorn.

- Les ciències que estudien el desenvolupament humà ens diuen que és essencial considerar l'**ecologia física i social** dins la qual té lloc el desenvolupament.
- **Entendre el desenvolupament**, i les dificultats que en ocasions sorgeixen, **des d'una perspectiva ecològica i social**, ens ajuda a comprendre el sentit de la inclusió. **El desenvolupament té lloc en la interacció** de l'individu amb el seu entorn.
- Les característiques individuals no són determinats; el realment important és **la naturalesa, la qualitat, l'oportunitat i l'ajust (suports) de les interaccions** en els diferents contextos de vida. En el nostre cas, a l'aula, a l'escola i a la família.

-
- La concepció ecològica i social del desenvolupament obliga a prioritzar l'entorn: **dissenyar escenaris en què els nens i les nenes puguin participar, interactuar** entre ells, amb els professors i amb els mitjans materials disponibles.

3. “Desconstrucció” del diagnòstic.

- **Explorar les necessitats de suport** és un objectiu compartit entre els professionals de l'EAP i els professors/es.
- Ana Serrano (Portugal) proposa **deixar de banda el terme/concepte d'“avaluació” (diagnòstic)** (com a funció dels equips psicopedagògics) per parlar de “**comprendre**” el nen, la família, l'entorn (aula).
- Suposa un canvi radical. El focus no ha de ser el nen (o els pares); sinó, **explorar les variables contextuais** que tenen un efecte en el funcionament del nen (de la família; de l'aula).

3. “Desconstrucció” del diagnòstic.

- **Les pràctiques d'avaluació (diagnòstic) solen portar aparellats objectius de rehabilitació/correcció de les dificultats del nen.** Quan sovint, les dificultats tenen a veure amb les limitacions de l'entorn.
- Comprendre el nen/a ens porta a **fixar-nos en les fortalezes** i identificar-ne els possibles suports.
- La inclusió demana una altra manera d'aproximar-nos a les necessitats de suport de l'alumnat i les famílies.
- **No disposem de tradició, formació suficient,** ni instruments adequats que ens informin no tant de les característiques del nen sinó del que necessita per progressar, incloent-hi les modificacions de l'entorn.

4. Pensar en tota l'escola, tot l'alumnat en la seva diversitat.

“La política d'educació inclusiva a Nova Escòcia (Canadà) s'ha ampliat per incloure un objectiu d'equitat, amb un enfocament no només als estudiants amb necessitats educatives especials, sinó a tots els estudiants, en particular aquells més sovint marginats pels sistemes escolars canadencs.

Sorgeixen quatre temes clau interconnectats: 1) els rols i identitats canviants dels educadors i dels especialistes; 2) els rols canviants dels professors i tutors; 3) l'importància del suport per garantir pràctiques universals, diferenciades i efectives; i 4) l'aprenentatge professional del personal de l'escola”. Whitley & Hollweck (2020)

5. Promoure la participació i èxit de tots els alumnes a l'aula.

Simón, Dyson, & Giné (EASNIE, en premsa) afirmen:

“ ... un enfocament inclusiu requereix ampliar el focus en la manera com pensem sobre el suport. En poques paraules, hem de passar d'un enfocament centrat en el nen, en què es brinden formes específiques de suport a un grup específic d'alumnes 'amb dificultats', a un enfocament de context més ampli (nen i aula/escola), on es mobilitza tot l'entorn en què els alumnes aprenen i es desenvolupen per donar suport a tot l'alumnat ”.

5. Promoure la participació i èxit de tots els alumnes a l'aula.

La inclusió educativa suposa promoure la participació i l'èxit de tots.

-
- La participació suposa entorns on tots els nens i nenes se senten benvinguts i disposen d'oportunitats per aprendre i ser feliços.
 - La participació va més enllà de la mera “presència” i suposa que **tots els alumnes se sentin acollits i valorats** a l'escola (sentit de pertinença); **estiguin implicats** (*engagement*) en les activitats a l'aula i a l'escola; i **aconsegueixin els objectius**.
 - Vetllar per la **qualitat de les relacions personals** que genera benestar en tots.

6. Transformar el rol de l'especialista.

- Les evidències mostren que és necessari que **la funció dels especialistes** estigui alineada amb els principis de la inclusió: **millorar el context**.

-
- La tradició de dedicar-se a **atendre l'alumnat amb “problemes”** no sol ser **eficaç** ni contribueix a transformar l'escola en un entorn ric en oportunitats per a tothom.
 - La **prioritat dels especialistes** és, fonamentalment, **contribuir a les mesures universals**: ajudar el professor tutor a aconseguir **la participació de tots els alumnes** per a l'assoliment dels objectius establerts al currículum.

6. Transformar el rol de l'especialista

- **Les mesures addicionals i intensives**, en què poden contribuir els especialistes, **no suposen “objectius” ni “espais” diferents** dels dels altres companys, sinó que fan referència a estratègies educatives i organitzatives que flexibilitzen la manera d'ensenyar i aprendre.

-
- Les mesures addicionals i intensives diversifiquen i **enriqueixen les vies a través de les quals els alumnes poden accedir al currículum**, tot ampliant les oportunitats d'aprenentatge per a tothom.
 - No ens ajuda buscar la coartada de noves "figures" (especialistes).

7. Lideratge, coordinació, innovació (mesures estructurals que afecten tot el centre).

- **El lideratge i el treball en equip** són un requisit i una condició d'una educació de qualitat per a tothom (inclusió).
- Sovint les accions adreçades a l'atenció a la diversitat responen a iniciatives individuals, parcel·lades i superposades.
- **El lideratge té a veure amb establir relacions i compartir objectius.**

-
- Promoure la inclusió suposa, també, donar suport / orientar els equips directius en el lideratge i la **coordinació (interna i externa)**.
 - Les preguntes constants sobre com promoure la participació de tots els alumnes i els suports necessaris porten a **la innovació**.

M. Fullan (2020) i l'EASNIE (2018; 2020) ofereixen propostes sòlides sobre com fomentar el lideratge escolar inclusiu.

8. Acompanyar les famílies.

- Avançar en la inclusió exigeix **analitzar i repensar el tipus i la qualitat de la relació amb les famílies**.
- L'objectiu és ajudar els pares a millorar les pràctiques educatives familiars (**famílies més competents**).

-
- La relació sol ser “directiva” (dir als pares què han de fer).
 - La relació ha de “lliscar” a poc a poc cap a la **col·laboració / acompanyament a les famílies**, a partir d'escoltar-les, reconèixer-les el coneixement del seu fill/a, i formular objectius de forma conjunta.

Corol·lari

Avançar cap a una escola en la que tots els alumnes són acollits i progressen en els seus objectius acadèmics i personals, demana **canviar els nostres valors, creences, i pràctiques**.

Manllevant les paraules de M. Castellnou, **inclusió vol dir preparar el territori**: cuidar i promoure la diversitat i cuidar / donar suport als mestres. Disposem d'evidències que ens assenyalen el camí. Però, ...

“No pots nedar cap a nous horitzons si no tens el valor de perdre de vista la costa”.

William Faulkner (1897 – 1962). Escriptor. USA.

Moltes gràcies!

climentgg@blanquerna.url.edu

GIEE

18 de novembre de 2022

La comprensió del significat d'inclusió

Climent Giné

Professor emèrit. Blanquerna - Universitat Ramon Llull

